

*До спеціалізованої вченої
ради ДФ 78.081.2025
Одеського національного
університету імені І.І.Мечникова*

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук,
професора Токарчук Людмили Михайлівни
на дисертацію Гута Сергія Федоровича
на тему:**

**«Примирні процедури в господарському процесі: проблеми теорії та
практики»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Примирні процедури в господарському процесі становлять складне та багаторівневе правове явище, що зумовлює об'єктивну необхідність його ґрунтовного наукового осмислення та всебічного дослідження. Така складність пояснюється, передусім, поєднанням у сфері господарського судочинства публічних та приватних інтересів, що потребує особливо делікатного підходу до врегулювання конфліктів між суб'єктами господарювання з урахуванням інтересів держави, суспільства та ринку в цілому.

У межах господарської юрисдикції спори охоплюють різноманітні категорії правовідносин – зобов'язальні, корпоративні, банкрутні, податкові, антимонопольні тощо. З огляду на це, застосування примирних процедур потребує ретельної диференціації та класифікації, що можливе лише на основі ґрунтовного теоретико-прикладного аналізу. Додаткову складність становить те, що чинне законодавство України не забезпечує належного нормативного регулювання відповідних процедур, залишаючи багато питань відкритими для тлумачення, що призводить до непослідовної судової практики.

Особливої уваги потребує визначення меж процесуальної ролі суду в сприянні примиренню сторін, зокрема щодо допустимих форм судового впливу, етичних меж активності судді та співвідношення між судовим розглядом і

альтернативним врегулюванням спору. Крім того, в умовах євроінтеграції актуальним є завдання гармонізації національного підходу до примирення в господарському процесі з європейськими стандартами, які передбачають активне використання медіації та інших форм альтернативного вирішення спорів.

Таким чином, примирні процедури в господарському судочинстві не можуть розглядатися лише як технічний інструмент розвантаження судової системи. Вони мають складну правову природу, охоплюють широке коло міжгалузевих питань і мають значний вплив на ефективність функціонування правової системи в цілому, що й обумовлює потребу в комплексному науковому дослідженні цього феномену.

Викладене вище підкреслює актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження, метою якої є розроблення нових теоретичних положень про примирні процедури в господарському процесі та обґрунтування пропозицій щодо внесення змін і доповнень до процесуального законодавства України з даного питання.

Тема дисертації відповідає тематиці і планам наукових досліджень кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І.І.Мечникова в процесі виконання тем: «Сучасний конституціоналізм в процесі становлення та розвитку української державності» (номер державної реєстрації 0118U001585) та «Конституційно-правовий механізм забезпечення, реалізації та захисту прав людини в умовах воєнного стану та повоєнний час» (номер державної реєстрації 0123U102299), що підтверджує актуальність та цінність таких напрацювань.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, викладені в роботі, мають належне обґрунтування, розширюють теоретичний аспект процесуального права та можуть бути використані для удосконалення діючого процесуального законодавства. Викладені у дисертації положення також можуть бути корисними при розробці відповідних розділів підручників та навчальних посібників з процесуального права, а також при

проведенні лекцій для здобувачів юридичних спеціальностей ЗВО. Зокрема, результати дослідження використані в навчальному процесі Одеського національного університету імені І.І.Мечникова при викладанні дисциплін «Господарське процесуальне право» і «Порівняльне процесуальне право» (акт впровадження від 05.03.2024 р. № б/н).

Висновки та пропозиції пройшли обговорення на шести конференціях і були використані у роботі Господарського суду Одеської області (довідка від 05.08.2024 р. № б/н).

Ступінь обґрунтованості положень і висновків дослідження. Дисертаційна робота С.Ф.Гута характеризується належним теоретичним рівнем та представляє собою оригінальну науково-дослідну працю, в якій отримано нові наукові результати, що становлять науковий інтерес та мають вагомое практичне значення. Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими та достовірними, вони зроблені з використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, а також належним чином аргументовані в процесі всебічного аналізу наукових досліджень, які присвячені проблемам процесуального права.

Достовірність наукових положень і висновків, зроблених здобувачем, базується на наукових працях вітчизняних та іноземних вчених, а також на нормах вітчизняного та зарубіжного законодавства. Крім того у роботі використовуються рішення вітчизняних та зарубіжних судів, в тому числі Європейського Суду з прав людини.

Дисертаційна робота С.Ф.Гута побудована послідовно та має всі необхідні елементи для подібних робіт. Вона складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими планами і темами, визначається мета та завдання роботи, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, його методологічна основа, наукова новизна, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ присвячений аналізу теоретико-правових засад примирних

процедур у господарському процесі.

У другому розділі здійснено характеристику процедур примирення в господарському судочинстві: досудового (претензійного) порядку врегулювання господарських спорів, врегулюванню спору за участю судді та мировій угоді.

У третьому розділі дисертаційного дослідження виявлено проблеми правозастосовної діяльності з реалізації прав сторін на примирення і заходи щодо підвищення ефективності відповідних процедур у господарському процесі, зокрема, виявлено характерні риси механізму реалізації права сторін на примирення в господарському судовому процесі, а також систематизовано та вдосконалено заходи з підвищення ефективності застосування примирних процедур у господарському суді.

Висновки роботи є ґрунтовними та логічними, кожна з тез має необхідні посилання та логічно пов'язана з іншими положеннями.

В цілому положення, які виносяться на захист, можна вважати підкріпленими, обґрунтованими, логічними та послідовними. Дисертація написана у науковому стилі, викладення і оформлення дисертації відповідає затвердженим вимогам до оформлення такого роду робіт.

Дисертація подана у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, містить наукові положення, що свідчать про особистий внесок здобувача в науку та характеризуються єдністю змісту.

За результатами дослідження автором опубліковано одинадцять наукових праць, в тому числі 5 наукових статей та 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Робота пройшла перевірку на академічний плагіат. Ознак плагіату та інших ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі комплексного дослідження процедур примирення обґрунтовано нові теоретичні положення та розроблено пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання їх реалізації в господарському процесі України. Низка висновків та пропозицій автора викликають інтерес та заслуговують на увагу. Зокрема,

такими видаються авторське визначення понять «мирова угода», обґрунтування використання та закріплення на законодавчому рівні словосполучення «процедура примирення», «примирення» замість «примирювальні», «примирні процедури».

Доречно погодитись із висновком автора про доцільність розгляду справи у наказному провадженні у разі, якщо між сторонами до цього було проведено процедуру примирення (медіацію тощо), за підсумками якої укладено медіаційну (мирову) угоду (с.34-40 роботи).

Заслуговує на увагу дослідження автором механізму реалізації права сторін на примирення в господарському судовому процесі з виділенням його характерних рис (добровільності, добросовісності, оптимізації ресурсів, конфіденційності та ін.) (с. 153-167 роботи).

Слід підкреслити вагоме значення висновків дисертанта щодо виділення переваг примирних процедур в господарському судочинстві з виділенням таких, як: збереження ділових відносин «на майбутнє»; виявлення та усунення причин та умов, що породжують факти невиконання зобов'язань та інші порушення договірної дисципліни; швидке відновлення порушених прав фізичних та юридичних осіб; налагодження ефективної комунікації між сторонами конфлікту; універсальність, доступність та відносна процесуальна свобода; учасники процедури зберігають повний контроль над її перебігом (с. 41-45 роботи).

Слушною видається аргументація скорочення строку, що надається законодавцем для відповіді на претензію, з одного місяця до 10 днів (с. 80-82 роботи).

Дістали подальшого розвитку положення щодо розширення роз'яснювальної роботи судді щодо примирних процедур та закріплення у ГПК України обов'язку судді в ході розгляду справи повідомляти про можливість використання примирних способів вирішення спорів на будь-якій стадії процесу до вирішення господарської справи.

Також вважаємо обґрунтованою та такою, що має важливе практичне значення, пропозицію автора щодо переліку категорій господарських спорів, по яких доцільно використовувати процедури примирення (с. 39-41 роботи) та інші пропозиції і висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Враховуючи викладене, можна констатувати високий теоретичний рівень представленої дисертації та її практичне значення. При цьому, як і будь-яке оригінальне дослідження, воно має окремі дискусійні положення. У зв'язку з цим слід звернути увагу на деякі положення дисертаційного дослідження С.Ф.Гута:

1) Видається штучною пропозиція включення мирової угоди до процедур відновлення платоспроможності боржника. Хоча Кодекс з процедур банкрутства, що набрав чинності восени 2019 року, і не включає даної процедури, однак таке включення видається юридично та концептуально недоцільним з кількох причин.

По-перше, мирова угода в господарському процесі та процедура відновлення платоспроможності боржника у банкрутстві мають різну правову природу, функціональне призначення та процесуальні механізми реалізації. Мирова угода є інструментом договірної врегулювання спору між сторонами в межах уже порушеного судового провадження, який ґрунтується на добровільності, диспозитивності та рівності сторін. Натомість процедура відновлення платоспроможності є регламентованим законом процесом фінансового оздоровлення боржника, що охоплює комплекс заходів економіко-правового характеру за участю арбітражного керуючого, кредиторів та суду. Вона не передбачає вирішення спору в класичному розумінні, а має іншу мету – забезпечення фінансової реабілітації суб'єкта господарювання.

По-друге, у чинному законодавстві про банкрутство України вже передбачено окрему форму врегулювання зобов'язань між боржником і кредиторами – затвердження плану санації чи реструктуризації, який за своєю логікою, змістом і механізмами правозастосування сутнісно відрізняється від

мирової угоди у господарському процесі. Ототожнення цих інститутів створює ризик правової невизначеності та подвійного регулювання.

Таким чином, інтеграція мирової угоди до процедур відновлення платоспроможності боржника є концептуально помилковою, оскільки порушує системну логіку інституту банкрутства, підміняє спеціальні механізми санації загальними процесуальними інструментами та може призвести до порушення балансу інтересів сторін провадження. Можливо, саме з огляду на це до чинного Кодексу з процедур банкрутства не було включено дану процедуру.

З урахуванням вказаного ця пропозиція потребує переосмислення та додаткового обґрунтування.

2) Також потребує додаткового обґрунтування пропозиція здобувача щодо використання інституту зупинення провадження у ст. 183 ГПК України при необхідності продовження процедур примирення між сторонами справи, оскільки впровадження даного положення може значно затягувати розгляд господарських справ.

Крім того, робота б значно виграла, якщо б здобувач систематизував свої пропозиції в формі проєкту змін до чинного процесуального законодавства з метою його вдосконалення.

Висновок по рецензованій дисертації. Зазначені зауваження до положень дисертації, що виносяться на захист, в цілому не впливають на позитивну оцінку роботи, натомість спрямовані на спонукання дисертанта до подальших поглиблених наукових досліджень в майбутньому, вони можуть стати предметом дискусій науковців і практичних працівників. Отже, зазначені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України. Для її тексту характерний формально-логічний спосіб викладення матеріалу, робота є логічно завершеною і характеризується єдністю форми і змісту та свідчить про особистий внесок дослідника в науку процесуального права.

Дисертація С.Ф.Гута є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить нові теоретичні положення й висновки, результати необхідних наукових узагальнень предмета, що досліджується, практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має значення для правової науки України. Тема і зміст дисертації загалом відповідають спеціальності 081 «Право».

Таким чином, дисертаційне дослідження «Примирні процедури в господарському процесі: проблеми теорії та практики» підготовлено відповідно до нормативних вимог до дисертаційних робіт, а її автор – Гут Сергій Федорович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук,
професор, декан економіко-правового
факультету Одеського
національного університету
імені І. І. Мечникова

Людмила ТОКАРЧУК

*Підпис д.ю.н., професора Людмили
Токарчук засвідчено. Проректор Т.В.Магмашова*

